

17 вересня 2014 року культурна громадськість України відзначила 150-річний ювілей Михайла Михайловича Коцюбинського – письменника, суспільного діяча, етнографа.

Вшанування пам'яті Михайла Коцюбинського на Вінниччині

Михайло Коцюбинський – одна із найяскравіших, найсвоєрідніших і найпотужніших постатей в українській та світовій літературі кінця XIX - початку XX сторіччя. У своїх творах він відтворив силу й енергію простих трударів, їхню нездоланну стійкість у боротьбі за нове справедливе життя, соціальні і національні прагнення українського народу, оспівав його високу поетичність.

Літературний учень і земляк М. Коцюбинського Михайло Стельмах так сказав про літературну спадщину письменника: «Усе, дорогий Михайле Михайловичу, що написане кров'ю Вашого серця, залишилося в пам'яті всього нашого народу, а слово і краса ім'ям народу увійшли в безсмертя».

У рідному місті письменника, Вінниці, його ім'ям названа одна з центральних магістралей, педагогічний університет, кіноте-

Тайна тайн – з'ява геніїв. З ними кожний суцільний на землі народ утверджує себе як творець неперехідних, вічних духовних цінностей. В ореолі їхньої слави здобуває святе право на гідне місце у колі вселюдської спільноти як рівний з рівними і вільний з вільними.

До зірок першої величини в світовій літературі належить Михайло Коцюбинський. Своєю творчістю, сповненою найвищих гуманістичних ідеалів, він на десятиліття, а може й століття, випередив свій час, заявив про себе як послідовний борець за волю і незалежність України, у яскравих образах відтворив найтонші порухи людської душі, національного духу, що поривається до справедливості, краси і добра.

(З розділу «Чарівник українського слова»)

Михайло КОЦЮБІНСЬКИЙ:

«Я весь серед своїх героїв – живу їх життям,

поділяю їх горе і радість, говорю їх мовою і відданий їх інтересам».

атр, школа, будинок відпочинку. Кращі твори письменників Поділля відзначені літературною премією імені Михайла Коцюбинського. Її лауреатами стали Анатолій Бортняк, Дмитро Дереч, Григорій Усач, Михайло Каменюк.

На Південному Бузі є так звана «Скала Коцюбинського», мальовничий куточок, де любив відпочивати і обмірковувати свої твори письменник. За традицією до пам'ятного місця приїждять після випускного вечора юнаки та дівчата, щоб зустріти схід сонця, послухати соловейка, помріяти, поспівати. За поетичним натхненням сюди приходили Павло Тичина, Іван Микитен-

ко, Володимир Сосюра, Андрій Малишко. Цю місцину відтворив відомий художник Микола Бурачек, картина його експонується в музеї-садибі Михайла Коцюбинського у Вінниці. Нетлінне слово Коцюбинського наснажує мільйони сердець. Погортаємо книгу вражень музею.

В ній – схвилювані записи гостей з Києва, Москви, Казані, Тбілісі, Баку, з Польщі, Чехословаччини, Канади... «Були. Дивились. Думали. Спогад – на все життя. Вклоняємось великому Сонцелюбові».

На околиці села Зарванці поблизу Вінниці учні місцевої школи впорядкували і взяли під охорону «Джерело Коцюбинського». Тут чутлива душа письменника вбирала найніжші звуки й барви рідної землі, які він потім переніс до своїх творів.

На Поділлі любовно оберігають й інші місця, пов'язані з життям і діяльністю письменника. Так, у містах Барі й Шаргороді, у селах Лопатинці, Михайлівка, Станіславчик відкрито музейні кімнати М. Коцюбинського. В 1971 р. на честь письменника в Шаргороді встановлено пам'ятну стелу роботи вінницького скульптора М. Непорожнього. Чимало творів присвятили М. Коцюбинському його земляки – народні умільці. Серед них – портрети письменника (різьба по дереву), виконані майстром народної творчості В. Бичковою, вишивки М. Пасічник, Ф. Радивонюк, ліногравюра Р. Соколовського, малюнки З. Носальської тощо.

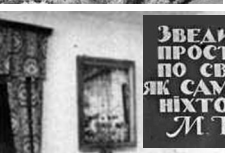
Викладачі та студенти Вінницького державного педагогічного університету вивчають творчу спадщину письменника, відкривають нові сторінки життя та творчості, особливу увагу приділяючи його зв'язкам з рідним краєм.

Михайло Коцюбинський – великий і загадковий...

Михайло Михайлович Коцюбинський народився 17 (5 за ст.ст.) вересня 1864 р. у Вінниці, в сім'ї

дрібного урядовця. Дитинство та юність майбутнього письменника минули в містечках і селах Поділля, куди переводили батька по службі. Мати, Гликерія Максимівна Абаз, дуже любила сина, вклала в нього всю душу. Освіту Михайло здобував у Барській початковій школі (1875-1876), де був дуже стараним учнем, та Шаргородському духовному училищі (1876-1880).

Зв'язався народом простягнувши руку по свою праву як сам не візьмеш ніхто не дасть М. Коцюбинський

З гумором згадував письменник подію, яка мала великий вплив на його подальше життя. У 12 років він закохався в 16-річну дівчину, а щоб привернути її увагу, вирішив стати знаменитим. Почав багато читати. Твори Тараса Шевченка, Марка Вовчка справили на письменника таке сильне враження, що він і сам захотів стати письменником.

Коцюбинський почав писати рано, брався за поезію, переклади, нариси, та швидко головною цариною його письменницької діяльності, справжнім покликанням стає художня проза.

З перших спроб Коцюбинського-прозаїка до нас дійшли оповідання «Андрій Соловійко, або Вченіє світ, а невченіє тьма» (1884), «21-го грудня, на введеніє» (1885), «Дядько та тітка» (1885).

Друкуватися Коцюбинський почав у 1890 р. – львівський дитячий журнал «Дзвінок» опублікував його вірш «Наша хатка». Цього ж року він побував у Львові, встановивши творчі контакти з місцевими літераторами та видавцями, зокрема – з Іваном Франком. Поїздка започаткувала постійне співробітництво Коцюбинського в західноукраїнських виданнях.

На початку 1891 р. він їде в с. Лопатинці на Вінниччині, де поєднує роботу домашнього вчителя в родині місцевого службовця з поглибленим вивченням життя села, народної мови, культури і розпочинає серйозну літературну працю.

За один 1891 рік з-під його пера виходять оповідання «Харитя», «Ялинка», «П'ятизлотник», повість «На віру», віршована казка «Завидючий брат». Твори привернули увагу літературної громадськості, засвідчили, що в українську прозу прийшов талановитий художник.

На початку 1890-х рр. частина молоді української інтелігенції, перейнятої національними, ліберальними і культурно-просвітницькими ідеями, утворює організацію «Братство тарасівців», з учасниками якої Коцюбинський деякий час підтримував зв'язок. Цей зв'язок відбився на його творчості. У казці-алегорії «Хо» (1894) Коцюбинський підносить значення ліберально-просвітницько-культурної діяльності.

Роки перебування Коцюбинського на урядовій службі в Молдавії та Криму дали життєвий матеріал для його творів «Для загального добра» (1895), «Пе-коптор» (1896), «Посол від чорного царя» (1897), «Відьма» (1898), «В путях шайтана» (1899), «Дорогою ціною» (1901), «На камені» (1902), «У грішний світ», «Під мінаретами» (1904). Одним зі свідчень того, що Коцюбинський своїми творами молдавсько-кримського циклу виходив за межі локальних проблем, є те, що його повість «Для загального добра» була надрукована в перекладі російською мовою у журналі «Жизнь» (1899, кн. 12).

Багата творчими здобутками п'ятирічна служба у філоксерній комісії стала періодом інтенсивного зростання письменника. Після безуспішної спроби влаштуватися на роботу в Чернігові, де жила сім'я, він їде до Житомира і обіймає різні посади в редакції місцевої газети «Вольнь». Зокрема завідував рубрикою «Свет и тени русской жизни».

На початку 1898 р. Коцюбинський дістає роботу в чернігівському земстві. Важливим моментом світоглядно-художньої еволюції Коцюбинського було оповідання «Лялечка» (1901). Автор постає майстром психологічного аналізу.

Дещо окремо в доробку Коцюбинського стоять твори з минулого українського народу – «На крилах пісні» (1895) і «Дорогою ціною» (1901). Їх єднає романтично-піднесена, героїчна тональність.

Новела «Цвіт яблуни» (1902) була в українській літературі новаторською за темою: порушувалась проблема ставлення письменника до дійсності, доводилося, що митець за будь-яких обставин не може забувати про свій громадянсько-професійний обов'язок, має боліти чужим горем, як власним. До теми «письменник і реалії життя» Коцюбинський повертається ще не раз (цикл мініатюр «З глибини» (1803-1804), поезія в прозі «Пам'ять душі», незавершений твір «Павутиння», новели «Intermezzo» (1908) і «Сон» (1911)). Виражене у цих творах ідейно-містичке кредо декларується й у листі-відозві Михайла Коцюбинського і Миколи Чернявського 1903 р. до українських письменників. Подальший розвиток української літератури М. Коцюбинський бачив у розширенні її тематичних та ідейних обріїв, пошуку нових художніх форм.

Напередодні революції 1905-1907 рр. Коцюбинський написав і опублікував оповідання «Fata morgana» (Київська старина, 1904), в якому вловив ті головні зрушення у свідомості селянства і нові тенденції в еволюції соціальної психології села, які на повну силу виявилися пізніше. Революція остаточно відкрила

світові нове село, а Коцюбинський без будь-якого втручання в текст оповідання доповнив його подальшою розповіддю. Друга частина повісті «Fata morgana» (опублікована в квітневому номері «Літературно-наукового вісника» за 1910 р.) належить до найвизначніших творчих досягнень Коцюбинського.

Провідним жанром малої прози Коцюбинського після 1901 р. стає соціально-психологічна новела. У 1906-1912 рр. М. Коцюбинський створює новели «Сміх», «Він іде» (1906), «Невідомий», «Persona grata», «В дорозі» (1907), «Intermezzo», «Як ми їздили до Криниці» (1908), «Дебют» (1909), «Сон», «Лист» (1911), «Подарунок на іменини», «Кони не винні», «Образки-етюди «Хвала життю!», «На острові» (1912), а також повість «Тіні забутих предків» (1911).

Під час поїздок на острів Капрі (Італія) письменник часто зустрічався з Максимом Горьким, взимку 1911-1912 рр. навіть жив у нього і написав там «Кони не винні» та «Подарунок на іменини».

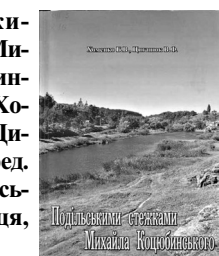
Художні нариси «Хвала життю!» й «На острові», написані влітку 1912 р., – останні твори М. Коцюбинського. Пафосом торжества життя над смертю пройнятий нарис «Хвала життю!». Лейтмотивом нарису «На острові» також є ідея безперервності, вічності людського буття. Коцюбинський побував у багатьох екзотичних місцях – у Криму, Бессарабії, на Гуцульщині та в Італії, його листи переповнені враженнями від природи цих країв. Коцюбинський вражав своїх сучасників знанням природничих наук. Він проникав у таємниці природи завдяки науковій літературі і власним спостереженням. Це допомагало йому глибше, по-філософськи сприймати світ, краще збагнути і точніше відтворити життя людини в органічному зв'язку з усім світом. Природа і людина зливаються у нього в єдність, стоять в одному поетично-філософському ряду.

Мовна практика Коцюбинського – один з яскравих прикладів широкого підходу до розвитку літературної мови. Не заперечуючи ваги різних стилів українсь-

кої літературної мови, слів-новотворів, оригінальних виразів, конструкцій, він головним джерелом збагачення мови літератури вважав загальнонародну мову.

Помер М.К. 25 (12 за ст. ст.) квітня 1913 р. Похований у Чернігові на Болуцькій горі, улюбленому місці його щоденних прогулянок.

Подільськими стежками Михайла Коцюбинського / Б. В. Хоменко, В. Ф. Циганюк ; гол. ред. І. М. Журавлівський. – Вінниця, 2004. – 143 с.

Будинок реального училища, де навчався М. Коцюбинський. Тепер тут Вінницький торговельно-економічний інститут Хоменко Б. В.

Пам'ятник Михайлу Коцюбинському в Вінницькому державному педагогічному університеті

Пам'ятники Коцюбинському

Обласна хіміко-біологічна заочна школа учнівської молоді

Школа працює із 2012 року на базі КЗО «Обласний еколого-натуралістичний центр дітей та учнівської молоді».

Мета діяльності: надати учням додаткову освіту в галузі природничих наук; створити умови для всебічного інтелектуального і духовного розвитку; залучити до науково-дослідницької діяльності; організувати оздоровлення та дозвілля учнів; сприяти усвідомленню вибору майбутньої професії.

Працюють секції: біології; екології; агрономії; ветеринарії та зоології; хімії; психології; сучасних біотехнологій; фітодизайну та зеленої архітектури.

Педагоги Центру та вчені провідних вишів міста допомагають набутти додаткових знань, що сприяє якісній підготовці учнів до зовнішнього незалежного оцінювання та вступу до вищих навчальних закладів.

Форма навчання – 2-річна, очно-заочна

Навчання проводиться в аудиторіях і лабораторіях: Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара (факультети: біології, екології та медицини, хімічний, психології), Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету (факультети: агрономічний, зооінженерний, ветеринарної медицини, механізації сільського господарства), Українського державного хіміко-технологічного університету (факультети: технології неорганічних речовин, технології високомолекулярних сполук, сучасних біотехнологій).

Результати навчання висвітлюються на конференціях, семінарах та обласних конкурсах-захистах науково-дослідницьких робіт Дніпропетровського відділення Малої академії наук України.

Під час канікул молодь бере участь у комплексних еколого-біологічних експедиціях, науково-просвітницьких польових практиках відповідно до програми «Вивчаємо заповідні території України», які проводяться на базі біосферного заповідника «Асканія-Нова», Канівського природного заповідника, Карпатського біосферного заповідника і Дніпровсько-Орільського природного заповідника.

Вихованці школи стають учасниками Всеукраїнських і Міжнародних науково-освітніх програм і проектів Україна-Європа-Світ. Серед них Всеукраїнські конкурси: юних раціоналізаторів та винахідників еколого-природничого напрямку; досягнень юних зоологів-тваринників; Intel-Еко-Україна; Всеукраїнський чемпіонат з інформаційних технологій «Екософт»; Національний етап Міжнародного конкурсу науково-технічної творчості школярів Intel ISEF (International Science and Engineering Fair); Балтійський науково-інженерний конкурс; Міжнародний конкурс молодіжних проектів з енергоефективності «Енергія і середовище».

Перспективи

Учні 9-х класів, які на відмінно закінчили I курс заочної школи та виявили високий рівень знань, отримують направлення до Всеукраїнської біологічної заочної школи при Національному еколого-натуралістичному центрі (м. Київ) за рахунок бюджетних коштів Центру.

Учні 11-х класів навчаються на базі Регіонального центру моніторингу освіти довшівської підготовки Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара та Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету.

За підсумками навчання учні отримують свідоцтво про позашкільну освіту з рекомендаціями для вступу до вищого навчального закладу з профілю.

Запрошуємо учнів 9-10-х класів загальноосвітніх і професійно-технічних навчальних закладів, технікумів, коледжів з міст і районів Дніпропетровщини.

Для участі в конкурсному відборі необхідно надіслати: заявку на ім'я директора КЗО «ОблЕНЦДМУ» (Ю.Ф. Педан); характеристику-рекомендацію від навчального закладу за підписом директора.

Адреса: КЗО «Обласний еколого-натуралістичний центр дітей та учнівської молоді»: 49094, м. Дніпропетровськ, вул. Мандриківська, 80, т. 370-66-09, ел. пошта: dneprunnat@ukr.net

Чемпіонат із ракетомодельного спорту, у якому змагалися представники понад 20 країн світу, відбувся 22-31 серпня у місті Каспичан (Болгарія).

Вихованець Дніпропетровського центру науково-технічної творчості та інформаційних технологій учнівської молоді Олександр Головін виборов золоту медаль у класі моделей ракет на висоту польоту. Юний конструктор здобув перемогу серед юніорів 24 серпня і присвятив її Дню незалежності України.

ПЕРЕМОГА НА ЧЕСТЬ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ

До збірної юніорів увійшли ще двоє вихованців ОЦНТТтаГТУМ – Кирило Проценко та Олександр Лашко.

Також протягом 24-25 серпня збірна України завоювала ще дві срібні медалі в командних заліках у класах S1B і S1A.

За підсумками світової першості команда юніорів, яку очолив заслужений тренер України з ракетомодельного спорту Ігор Волканов, керівник гуртка ДОЦНТТтаГТУМ, посіла II місце в загальнокомандному заліку.

ЖДАНІВСЬКА «КАЗКОВА КРАЇНА» – НАЙКРАЩА

Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді провів 20-22 серпня у Києві у Всеукраїнському профільному таборі «Юннат» фінальний етап Всеукраїнського конкурсу з флористики та фітодизайну «Казкова країна». За звання кращого у номінаціях «Флористична скульптура», «Квіткові килими: Україна – єдина країна» та «Квіткові килими: казкова Україна» змагалися квіткарі з дванадцяти областей України.

Обов'язковим етапом для юних флористів став творчий захист робіт.

Нашу область представила команда Жданівської СЗШ Солонянського району, до складу якої увійшли: Анастасія Бесараб, Анна Третяк, Вікторія Шайда (учні 9 класу), а також – Дмитро Шайда (учень 11 класу). Керівник команди – Ольга Іванівна Шатова, вчитель біології та хімії, керівник гуртка «Паросток» Солонянського районного центру дитячої та юнацької творчості.

Своє уявлення про єдність діти втілили у композиції «Україна – це я, Україна – це ми». Юні митці презентували квітковий килим (розмір 1,2 м x 1,2 м). Композицію склали з квітів, вирощених на шкільній навчально-дослідній ділянці, та природничого матеріалу.

Музичне оформлення, творчий захист проекту учнями в українських костюмах, інформація про кожну квітку

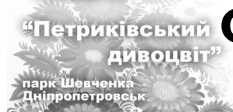
сподобалися як відвідувачам виставки, так і членам журі.

Патріотичну композицію від школярів Дніпропетровщини визнали кращою в номінації «Квіткові килими: Україна – єдина країна».

Для юних натуралістів провели майстер-класи з фітодизайну, екскурсії до зимового саду НЕНЦ, Софійського собору та інших пам'ятних місць столиці.

Алла ІВАНУС, методист КЗО «Обласний еколого-натуралістичний центр дітей та учнівської молоді»

«ПЕТРИКІВСЬКИЙ ДИВОЦВІТ» ПОВЕРНЕТЬСЯ ДО ПЕТРИКІВКИ

Кілька років поспіль традиційний фестиваль петриківського мистецтва «Петриківський дивоцвіт» проходив у Дніпропетровську. Тут, у парку імені Т.Г.Шевченка, народні майстри демонстрували свої вироби. Проте батьківщина відомого розпису залишалася без уваги відвідувачів.

Радник голови облдержадміністрації Борис Трейгерман зустрівся з керівництвом Петриківського району, Петриківської селищної ради, районної громадської організації «Петриківське земляцтво», районного комунального підприємства «Народні ремесла Петриківщини» і обговорив питання повернення до селища фестивалю, який став міжнародним святом українського мистецтва.

У ньому беруть участь майстри,

мистецтвознавці, туристи з різних куточків світу, Петриківка має зустріти всіх гостей на найвищому рівні. Обласна влада та громада Петриківки погодилися, що цьогорічний фестиваль востаннє відбудеться у Дніпропетровську на День міста у парку імені Шевченка, а вже наступного року повернеться до Петриківки. За цей час громада зможе спорудити необхідні будівлі й добре підготуватися до візиту гостей зі всієї України та інших країн.

Довідково: Петриківський розпис – українське декоративно-орнаментальне народне малярство, яке сформувалося у селищі Петриківка. Побутові речі з візерунками в стилі петриківського розпису збереглися з XVII століття. Нині знаменита техніка малювання перетворилася на бренд, зокрема, створено логотип «Петриківка», щоб майстри селища могли доводити покупцям автентичність своєї продукції.

Минулого року під час 8-ї сесії Міжурядового комітету з охорони нематеріальної культурної спадщини ЮНЕСКО, яка проходила в столиці Азербайджану, Петриківський розпис внесено до списку нематеріальної культурної спадщини ЮНЕСКО.

До Дня міста та Дня художника України у Будинку мистецтв (вул. Філософська, 23) відкрито Всеукраїнську виставку образотворчого мистецтва

«ПОЄДНАНІ ДНІПРОМ»

Друга виставка авторського проекту Людмили Тверської та Валентини Слободи є новою версією започаткованої цими авторами у 2006 році художньої виставки «Чарівні барви Дніпра».

До експозиції включено 169 творчих робіт 64 авторів (із понад 300 поданих) з Києва, Рівного, Черкас, Запоріжжя, Дніпропетровська, Дніпродзержинська, Нікополя. Виставка дає яскраве уявлення про жанрове і тематичне розмаїття творчих пошуків майстрів образотворчого мистецтва, виявляє цікаві аспекти їхнього світосприйняття, відкриває багатогранність авторського таланту, що є визначальною рисою сучасно-

го мистецтва України. Експозиція яскраво ілюструє всі види образотворчого мистецтва (живопис, графіку, акварель, скульптуру, емальєрне мистецтво) та різноманітні його жанри (історичні полотна, пейзаж, портрет, жанрові картини). Художні «обличчя міст» представляють провідні майстри: Київ – народний художник України, Лауреат Національної премії України ім. Т.Г. Шевченка Феодосій Гуменюк, народний художник України, член-кореспондент Академії мистецтв України Олександр Губарев, відомий емальєр, заслужений художник України Олександр Бородай, Запоріжжя – заслужений художник України, відомий художник-

графік, голова Запорізького відділення НСХУ Ірина Гресик, Дніпродзержинськ – заслужений художник України, відомий скульптор, почесний громадянин Дніпродзержинська Гарнік Хачатрян та ін.

Дніпропетровськ репрезентують 60 художників різного віку, які мають свою манеру письма, свій стиль, прихильники різних мистецьких шкіл, яких єднає прагнення до пошуку, схильність до експерименту, небайдужість до сьогодення. Цікавими є роботи різних членів творчих династій художників: родин Бородаїв, Боровських, Звягінцевих, Чернявських, Валсамакі, Корольових-Павлових.

Програма виставки передбачає: екскурсії, творчі зустрічі з авторами, мистецьку дискусію.

Дніпропетровські школярі розповіли, яким бачать майбутнє України Понад півсотні школярів взяли участь у засіданні «круглого столу» «Єднаймося заради миру і добра»

Говорили про серйозні теми, зокрема про справжній і фальшивий патріотизм. Не минули також і тему війни. Діти пообіцяли: коли вони виростуть, то докладуть усіх зусиль, щоб події на Сході України ніколи не повторилися.

До відкритого обговорення ситуації в Україні долучилися представники учнівського самоврядування шкіл Дніпропетровська, зокрема Україно-американського ліцею, Ліцею інформаційних технологій та Хіміко-екологічного ліцею.

Школярі представили свої уявлення про свободу слова, національну ідею та єдність народів у світі. Учнівська громада вважає, що для нашої країни дуже важливо, щоб українці втілювали свої ідеї та прагнення в Україні, а не за кордоном.

Одна з тем обговорення – престиж робітничих професій. Школярі наголосили, що упереджене ставлення суспільства до них та низька заробітна плата знижують рейтинг багатьох професій. Найбільше діти переймалися професійною долею медиків, учителів і... сантехників.

«Найбільше мене вразили дитячі обличчя. Вони усміхнені та відкриті, у них горять очі. Ці діти хочуть жити у новій країні, – без війни та корупції. І вони самі готові зробити свою країну такою. Часом саме під час таких зустрічей народжуються дуже цікаві проекти. Стати справжніми патріотами діти зможуть лише завдяки безпосередній участі у житті. Усе, що вони роблять власноруч і за власної ініціативи – виховує у них любов до своєї країни», – зазначив радник голови облдержадміністрації Борис Трейгерман.

Щороку за тиждень до Дня працівників освіти відзначається День психологічної служби системи освіти Дніпропетровщини

Напередодні професійного свята дванадцять практичних психологів області отримали почесні відзнаки.

Спеціалістів нагороджували за високі результати, участі в обласному конкурсі-огляді кабінетів психологів у вищих I-II рівнів акредитації. Конкурс за участі 60 обласних коледжів і технікумів відбувся вперше.

Фіналісти змагалися у п'яти номінаціях: з призначення, оформлення, документації, матеріально-технічного оснащення психологічного кабінету та обладнання кабінету психофізичного розвантаження. Вивчали також якість надання послуг.

Довідка: Системна робота зі створення психологічної служби в освітній галузі України розпочалась у 1991 р. Тоді в Інституті психології ім. Г.С. Костюка АПН України був створений новий підрозділ – Центр психологічної служби в системі народної освіти. У листопаді того ж року у Луцьку відбулася перша Всеукраїнська конференція з практичної психології.

Щороку, 30 вересня, починаючи з 1998 року, відзначається Всеукраїнський день бібліотек

З нагоди свята у Дніпропетровському Будинку органної та камерної музики зібралися працівники бібліотек області, яких вітали представники влади, партнерські організації та читачі.

Сьогодні на Дніпропетровщині функціонують 1907 бібліотек. Мережа публічних бібліотек системи Міністерства культури нараховує 674 заклади. Протягом року вони обслуговують близько 800 тисяч користувачів різного віку. За останні три роки є тенденція до збільшення відвідуваності.

Сучасні бібліотеки надають нові послуги: доступ до Інтернету, навчальні тренінги для різних верств населення, рекламні акції щодо популяризації читання та інформаційно-просвітницькі проекти.

Бібліотекарі беруть активну участь у проектній діяльності: в минулому році 38 бібліотек-переможців IV раунду конкурсу «Організація нових бібліотечних послуг з використанням вільного доступу до Інтернету» (програма «Бібліоміст») придбали 141 комп'ютер та 38 багатофункціональних приладів.

ВСЕСВІТНІЙ ДЕНЬ НАДАННЯ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ

відзначається другої суботи вересня

Навчаймося надавати першу допомогу постраждалим

• 12 вересня медики з лікарень Дніпропетровська у парку імені Лазаря Глоби не лише розповідали теорію, але й провели з учнями практичні заняття. Для цього використали манекени та спеціальне обладнання. Подібні заняття, до яких залучилися і працівники Червоного Хреста, відбулися і в навчальних закладах області.

• У Павлограді на базі «Клініки дружньої до молоді» можна не тільки прослухати теорію, а й набути практичні навички: накладання джгутів, шин, непрямий масаж серця, штучна вентиляція легенів тощо. Складено графік проведення занять для охоплення всіх студентів міста. Першими слухачами стали студенти технікуму «Національного гірничого університету».

Першими слухачами стали студенти технікуму «Національного гірничого університету».

• **Безкоштовні курси з надання медичної допомоги кожен охочий зможе пройти** на базі міських та обласного центрів здоров'я, які діють у Дніпропетровську, Кривому Розі, Дніпродзержинську та Павлограді. Про це повідомив головний лікар Дніпропетровської станції швидкої медичної допомоги Сергій Ляшенко. Він зазначив, що такі курси будуть наочними та зрозумілими, і наголосив: «З до-

повідомленнями ми можемо сказати, що 80% випадків «вуличних» викликів пов'язані із зловживання алкогольними напоями; 20% випадків – це інфаркти, інсульти, травми. Саме про ці 20% йтиметься на заняттях».

Курси працюватимуть відповідно до комплектації груп, час призначатиметься залежно від побажань учнів. **Записатися на навчання можна за телефонами:** (056)745-45-75; 745-51-01; 770-06-71 (Дніпропетровський обласний центр здоров'я); (056) 371-20-78; 371-20-69 (Дніпропетровський міський центр здоров'я); (292) 4-39-51; 7-35-81 (Дніпродзержинський міський центр здоров'я); (056) 407-12-80 (Криворізький міський центр здоров'я); (232) 6-06-24; 4-55-26 (Павлоградський міський центр здоров'я).

Дніпропетровський облздрав випустив методичний посібник з домедичної допомоги в умовах бойових дій

Посібник складатиметься з трьох розділів: надання медичної допомоги в секторі обстрілу, транспортування (переміщення) поранено-

го в сектор укриття, надання допомоги в секторі укриття. Стисло та з ілюстраціями роз'яснюється, як допомогти постражданим при найбільш поширених видах травм. У довіднику можна прочитати про те, як слід оглядати пораненого, транспортувати його, зупинити різні види кровотеч, вводити знеболюючі засоби тощо.

Автори посібника наголошують, що надання медичної допомоги на полі бою є основною умовою збереження життя пораненого: «Аналіз причин загибелі військовиків під час бойових дій свідчить, що багатьох із них можна було б врятувати за умови своєчасного надання домедичної допомоги. Ця кількість коливається від 9% (Чеченська кампанія) до понад 25% (війна в Іраку та Афганістані)».

Три тисячі примірників методичного посібника вже найближчим часом **доправлять** в зону АТО.

Три тисячі примірників методичного посібника вже найближчим часом **доправлять** в зону АТО.

ЗАВДЯКИ ПИЛЬНОСТІ МОЖНА ЗАПОБІГТИ ТЕРАКТУ!

Найвиріоднішими цілями терористичних атак є місця масового перебування людей та об'єкти підвищеної небезпеки. Типова зброя терористів – замасковані вибухові пристрої.

Для попередження вибуху необхідно:

бути уважними та звертати увагу на покинуті речі (валізи, сумки, пакунки, парасольки тощо); звернути увагу на ділянки свіжоскопаної землі, свіжопоштукатуреної або свіжопофарбованої стіни будівлі; не приймати від сторонніх осіб подарунків, квітів, поштових посилянь; користуючись громадським транспортом, не погоджуватись на пропозиції супроводжувати речі невідомої особи (у тому числі – провідників, стюардів, контролерів).

При виявленні вибухового пристрою або підозрілої речі необхідно:

зберігати спокій; негайно повідомити про знахідку представників міліції, охорони, аварійно-рятувальних

служб або зателефонувати за номерами 101, 102;

не курити; не користуватися запальничками, іншими джерелами відкритого вогню; не торкатись підозрілої речі руками або іншими речами; у жодному разі не намагатися переміщувати вибуховий пристрій (підозрілий предмет) або змінювати його положення; залишити місце, де виявлено підозрілий предмет, при змозі – організувати охорону на безпечній відстані.

У разі вибуху (спрацювання вибухового пристрою) у вашій або сусідній квартирі необхідно:

негайно за телефоном повідомити про подію правоохоронні (102), аварійно-рятувальні (101) та медичні (103) служби; надати першу медичну допомогу постраждалим;

відчинити вікна і двері для провітрювання, оскільки продукти вибуху містять отруйні та шкідливі компоненти;

дочекатись прибуття представників правоохоронних органів (аварійно-рятувальних служб) і далі діяти за їхніми вказівками.

Якщо внаслідок вибуху важким предметом затиснуло будь-яку частину тіла, необхідно:

масажувати її для підтримання циркуляції крові; намагатися якомога довше бути притямним (читайте вірші, співайте пісні тощо); сигналізувати всіма доступними засобами (мобільний телефон, стукіт по перекриттях і металевих предметах тощо).

Пам'ятайте, що одразу після повідомлення про вибух, аварійно-рятувальні підрозділи починають роботи з визволення постраждалих із-під завалів.

Студенти Дніпропетровського енергобудівного технікуму розпочали благодійну естафету-ярмарок «Смачно фест-2014»

Акція проводиться під гаслом «Від студента до солдата – смаки рідного дому». Молодь власноруч приготувала смачні страви, які передасть пораненим в зоні АТО солдатам до військового госпіталю.

Страви домашньої кухні, виготовлені студентами, розподілили на 10 секцій. Зокрема, тут були торти у кольорах національного прапору, печиво, консервовані овочі. Працювала виставка студентських листів «Послання солдату».

На відкритті ярмарку заступник голови Дніпропетровської облдержадміністрації Борис Філатов подякував молоді за допомогу армії та готовність продовжувати благодійну акцію. Вона спрямована на патріотичне виховання студентської молоді, отримання ними досвіду волонтерської роботи, а також – на підтримку і підняття бойового духу учасників АТО.

Наразі естафету від технікуму отримав Дніпропетровський технікум зварювання та електроніки ім. О. Патона.

На навчання до Литви поїдуть 15 дітей-переселенців із зони АТО

Про це домовилися під час двоготривалих переговорів представники Дніпропетровської обласної державної адміністрації та Литовського посольства в Україні.

Вільнюська школа надасть учням і двом супроводжуючим викладачам кімнати у гуртожитку. Литва зобов'язується відшкодувати всі витрати, пов'язані з перебуванням і навчанням школярів у російськомовних школах. А задля того, щоб діти вивчали рідну мову, з ними до країни-члена ЄС поїдуть викладачі, один із яких – учитель української мови.

Вересень

1 • 45 років тому (1969 р.) у Дніпропетровську засновані Центральні монтажно-заготівельні майстерні харківського тресту «Електропівденмонтаж», нині – ВАТ «Завод монтажних виробів».

3 • 100 років тому (1914 р.) народився **Федір Дмитрович Залата**, прозаїк, член Спілки письменників України. У 1968-1979 роках очолював Дніпропетровську обласну письменницьку організацію. Помер 22 грудня 1993 р.

7 • 105 років тому (1909 р.) у с. Вошиве-Покровське (нині – м. Апостолове) на Криворіжжі народився **Михайло Семенович Пронченко**, український поет. Розстріляний нацистами 11 лютого 1942 р. у Кривому Розі.

16 • 140 років тому (1874 р.) народився **Михайло Федорович Рудисв**, вчений, лікар-педіатр, професор. У 1924 р. переїхав до Катеринослава, очолив кафедру педіатрії при медичному інституті, працював у дитячій лікарні № 3 (яка нині носить його ім'я). Помер 23 квітня 1930 р.

20 • 120 років тому (1894 р.) у с. Петриківка народилась **Надія Аврамівна Білокінь**, художниця петриківського розпису, майстер народного мистецтва УРСР. Померла 5 лютого 1981 р.

21 • 75 років тому (1939 р.) у Дніпропетровську народився **Валерій Володимирович Самохвалов**, художник. Працює у галузі станкової графіки.

23 • 90 років тому (1924 р.) народився **Володимир Ісаакович Ерліх**, художник. Навчався і працював у Дніпропетровську. Відомий у галузі станкового живопису. Помер 2001 р. в Ізраїлі.

55 років тому (1959 р.) у сел. Петриківка народилася **Олена Іванівна Зінчук**, художниця. Працює в галузі петриківського декоративного розпису.

Вересень – 55 років тому (1959 р.) у Дніпропетровську на заводі ім. Г. Петровського створено літературну групу «Плавка».

420 років тому (1594 р.) уперше в щоденнику австрійського посла Еріха Лясоти згадується **Микитин Ріг**, сучасне м. Нікополь. **Календар підготувала Ярина ГОЛУБ**, завідувачка красназвочного відділу обласної державної бібліотеки

САЙТ ОБЛАСНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ГАЗЕТИ «ДЖЕРЕЛО»: GDJEREL0.JIMDO.COM

Микитин Ріг – історична назва мису, утвореного річищем Дніпра у плавнях неподалік гирла річки **Кінської**. Нині він затоплений **Каховським водосховищем**, його частина має назву мис **Нікопольський**.

Найдавнішу згадку про нього подав у **1594 р.** Еріх Лясота, відряджений імператором Священної Римської імперії до Запорозької Січі, котра на той час перебувала в низинній р. Базавлук. Пізніше Микитин Ріг був зазначений у «Книжці Большому Чертежу», що була складена 1627 р. і слугувала за офіційну збірку географічних відомостей про Московську державу та сусідні країни.

Розташування у найвужчій ділянці Дніпрових плавнів, сповнених мереживом дрібних річок і озер, дозволяло облаштувати на Микитиному Розі зручну переправу, що віддавна сполучала суходільні шляхи. Будучи однією з шести «споконвічних» переправ на Великому Лузі (були ще Білозерська, Рогачицька, Носаківська, Кам'янська і Таванська, або Кизикерменська), перевіз на Микитиному Розі з'єднував лісостепову смугу правобережжя Дніпра з Кримом найкоротшим шляхом, який пролягав річковими вододілами. Поблизу нього на час створення Каховського водосховища існувало три перекати, які впродовж тривалого часу могли використовуватися як броди: Кам'янський (довжина бл. 600 м, глибина до 1, 2 м), Нижньо-Кам'янський (500 і 1, 2 м), Британівський (поблизу о. Британ; 300 і 1, 1 м) та Білозерський, або Капулівський. За висновком Ю.В. Болтрика, «течія переміщувала ці перекати, змінювала їх параметри і кількість, але можливість переходу [Дніпра] біля Микитинового Рогу залишалася». Такі «потенційні» для будь-якого часу переправи завжди використовувалися у той чи інший спосіб і часто зберігали відносно стабільне населення, що їх обслуговувало, попри такі карколомні події, як, зокрема, монгольське нашествя XIII ст.

Микитинська переправа набула стратегічного значення в часи українського козацтва, оскільки поблизу неї, у Великому Лузі, впродовж XVI-XVIII ст. розташовувалося п'ять Запорозьких Січей.

Народні перекази пов'язують назву цього об'єкту з козаком Микитю (у деяких варіантах він зазначений як Циган), котрий влаштував перевіз на дніпровому розі. З огляду на те, що в давнину виникнення топонімів не було наслідком довільної вигадки і завжди пов'язувалося з певними подіями та людьми, можна припускати ймовірність існування реального Микити – основоположника козацької переправи.

Саме ж започаткування Микитинового перевозу слід віднести до часів першої Запорозької Січі – Томаківської (бл. 1558-1593). Е. Лясота, звісно, зазначив тільки саму назву місцевості (Mikitin Roh), не лишивши згадки про розташування на ній козацьку переправу, хоча зауважив на іншому боці Дніпра, у Кам'яному Затоні, татарську переправу, – що здійснювалася взимку по кризі, а також, що туди татари привозили полонених для викупу чи обміну. Вірогідно, що в 1593 р., коли війська кримського хана руйнували Томаківську Січ, могла бути знищена й козацька переправа на Микитиному Розі.

Упродовж XVII ст. Микитин Ріг згадується як окрема місцевість (уро-

МИКИТИН РІГ

чище), на якій час від часу діяла переправа. Її значення, вочевидь, посилювалося за Микитинської Січі (1638-1652), що отримала назву від усталеного на той час наймення дніпрового мису. Втім, наприкінці XVII ст. значення Микитинового Рогу підупало, а функції головної переправи через Дніпро на шляху з Правобережної України до Криму перейшли до Кизикерменського перевозу, розташованого в районі сучасного м. Берислав. Про це свідчать маршрути російських (Василь Тяпкін і Микита Зотов, 1680-1681 рр.) й українського (Іван Биховець, 1704 р.) послів, котрі їхали до Криму через Чортомлицьку Січ і переправлялися на р. Базавлук, прямуючи до Кизикермена, а не на Микитиному Розі.

Однак Микитин перевіз існував і на початку **XVIII ст.**, і під час перебування запорожців у кримському підданстві (1711-1733 рр.), по отриманні певних гарантій від ханської влади щодо його функціонування. Він же лишився у власності запорожців після їх повернення до російського підданства у 1734 р.

Микитин рог

Під час російсько-турецької війни 1735-1739 рр. російське командування розмістило біля Микитинового перевозу окрему заставу. По закінченні війни російський військовий підрозділ залишив Микитинську заставу, натомість у ній з'явився карантин із військовою обслуговою та лікарем. Кожен, хто їхав із турецьких володінь через Запорозжя на підросійську територію, мав пробути у микитинському карантині щонайменше 10 днів.

На місці колишньої застави незабаром виникла слобода з назвою Микитине, розташована на відстані близько 5 км від Микитинового перевозу і близько 30 км від Запорозької Січі, що на р. Підпільна. Напроти Микитинового, у плавнях, був острів, зручний для постою: «в острове просто Микитинового ... для лошадей паша, а для огрєвения людей дров єсть довольно». Поруч розташована Микитинська коса, на якій документи згадують випас волів.

Найближчим населеним пунктом до слободи Микитине був **Кам'яний Затон**, розташований на іншому боці Дніпра «чрез ... плавли ... верстах в шести». Тут в 1750-х роках запорожці встановили 16 куренів, 10 кузень і розмістили базар; як свідчить джерело, «в ... урочище Каменного Затоне в построенных лавках запорожские козаки ... продают сала, пшено и протчая, и шинкуют горелкой, а в хатах продают печеной хлеб, паленицы, в погребах же оные козаки, также и жидаы, продают вино виноградное, а в ледниках пиво».

Торговельне значення Микитинового і Кам'яного Затону в середині XVIII ст. стрімко зросло, завдяки їхньому розташуванню на Микитиному перевозі. Особливого значення

набувала **слобода Микитине**. У свідченні від 1761 р. читаємо: «оное Никитино єсть урочище.., а живут там ... хат до 30-ти запорожцов, ради шинкарства»; на 1774 р. зазначено до 20 «жилых запорожских изб». При таких, здавалося б, невеликих розмірах містечка наявна непропорційно велика кількість шинків, яких на 1770 р. згадується аж 10 одиниць. Дивною була й «изрядная деревянная церковь».

При цьому, сам перевіз із боку Микитинового мав вельми скромний вигляд: тут була лише одна землянка, «а болше ни одного шалаша не находится», як ішлося у свідченні 1754 р. У цій землянці перебував запорозький шафар, який збирав оплату за користування перевозом. Канцелярія микитинського писаря, вочевидь, розташовувалася в Микитиному, як і команда козаків, які підтримували порядок на перевозі. Переправу здійснювали «войсковые запорожские пороны», тобто плоти, що рухалися по простягнутому на інший берег Дніпра канату. Плотами переправляли худобу кримських татар і ногайців, яку гнали з Перекопського степу на українські ярмарки, громіздкі чумацькі вози, наповнені сіллю, купецький крам тощо. Решту засобів переправи складали дуби і човни. Зазвичай, переправа відбувалася таким чином: «перевозят в полюю воду сперва на остров, а переехав ево, опять водою, на берег, а летом с того самого острова к Никитину вброд дорога бывает». Узимку, здебільшого, через Дніпро переходили по кризі; коли ж лід був крихким, його прорубували, щоб «прополонить Днепр и сделать дорогу, ездить в лотке». Навесні розливи Дніпра поблизу Микитинового досягали 3 км, що унеможливило переправу на «порогах». Сдинними плавзасобами у цей час були дуби і човни.

Запорозьку адміністрацію на перевозі представляли: шафар, котрий збирав плату за переправу і віддав господарством Микитинового перевозу, писар, підшафарій і підписарій (станом на 1756 р.). Під їх команду було близько десятка озброєних козаків. Микитинські писарі вели облік і перевірку паспортів, які Кіш видавав запорожцям, що виїздили на промисли та у торговельних справах до турецько-кримських володінь, складали реєстри збитків зі слів постарждалих запорожців, котрі верталися з-за кордону. Ці реєстри потім подавали на комісії з розгляду прикордонних суперечок. Писарі перевозу також доправляли листи Коша до ханських урядовців й очаківського паші, збирали розвідувальну інформацію щодо Кримського ханства та Туреччини.

Торговельне й адміністративне значення Микитинового перевозу на середину XVIII ст. надзвичайно зросло, що викликало й зростання уваги російської влади до цього об'єкту. У 1754 р. на Микитині був відряджений перекладач колегії іноземних справ Федір Семенов для контролю за взаєминами Коша з Кримським ханством і турецькою прикордонною адміністрацією, а також для здійснення офіційного пропуску через кордон, яке посвідчувалося «печатними білетами». У 1752-1754 і 1760 роках у Микитиному проводилися комісії з

вид Нікополя 1890

розгляду запорозько-кримських прикордонних суперечок. Тоді ж імперські чиновники готували проекти створення біля Микитинового російської гавані та митниці.

Гетьман Кирило Розумовський також цікавився прибутками Микитинового перевозу, вимагаючи від Коша докладних звітів. Та запорожці впевнено захищали свої інтереси, бойкотували роботу урядових ревизорів і заявляли: «ним москалей купцов не надобно».

Запорозький Кіш знайшов спосіб заблокувати ці проекти. Після пожежі в Січі 1 квітня 1756 року козаки, посилаючись на те, що річка Підпільна невідгідна для судноплавства, ухвалили рішення не відновлювати Січ на старому місці, а перенести її до Микитинового Рогу. Про це кошований отаман Г. Федоров повідомив гетьмана К. Розумовського 12 березня 1758 р. Гетьман підтримав намір запорожців, про що й повідомив Сенат. У резолюції Катерини II (січень 1764 р.) план перенесення Січі до Микитинового був ухвалений, однак із тим застереженням, щоб побудувати біля неї російську фортецю, більш міцну, ніж Новосітський ретраншемент, аби жорсткіше контролювати запорожців. Проте усі плани та проекти з приводу Микитинового були обличені після протесту турецького уряду. Тож, через спротив Коша російська митниця в Микитиному з'явилася лише після зруйнування Січі, у 1776 році.

9 вересня 1775 р. за резолюцією Катерини II Микитині отримало назву **Славенськ**. У місті, що мало стати центром окремої провінції, почали будувати фортецю, яка мала прикривати переправу через Дніпро та підтримувати комунікацію з російськими військами, які в той час активно здобували Кримський півострів. Приєднання Криму до Росії в 1783 р. і виникнення нових міст на щойно здобутих нею теренах (Херсон, Одеса) кардинально змінило конфігурацію кордонів і спрямування шляхів сполучень. Місто Славенськ, втрапивши значення прикордонного пункту і центру транзитної торгівлі, недовго було центром провінції; у 1782 р. його перейменували на **Нікополь**, котрий до початку XX ст. був позаштатним містечком у складі Катеринославського повіту й губернії того ж імені.

Однак це містечко довго зберігало відмінність у забудові своїх частин. Його «нова» частина мала чітке планування, перпендикулярні перетини прямих вулиць, що характерно для більшості міст, побудованих російським урядом на Півдні України. Найдавніша ж зберегла назву Микитинового й вирізнялася «кривими вуличками, іноді такими вузькими, що руками одночасно можна торкнутися до парканів двох протилежних будинків». Тож, власне «народна етимологія» пов'язувала назву з козаком Микитю Циганом, котрий колись заснував перевіз на Микитиному Розі, надбання якого буцім «попи перейменували в Нікополь».

Владислав ГРАБОВСЬКИЙ, «Моє Придніпров'я»